21.11.2019

Asia: Ilmastovuosikertomus 2019 (K 17/2019 vp)

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen ensimmäisestä ilmastolain mukaisesta ilmastovuosikertomuksesta.

Ilmastovuosikertomukseen on koottu keskeiset tiedot erityisesti taakanjakosektorin päästökehityksestä. On ilahduttavaa, että Suomi näyttää saavuttavan vuosien 2020 ja 2030 päästötavoitteet. Ilmastovuosikertomusta tulisi kuitenkin jatkossa kehittää niin, että se tukisi nykyistä paremmin Suomen siirtymää kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa ja negatiivisia päästöjä. Sitran lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Ilmastolain mukainen ilmastovuosikertomus on tervetullut lisä Suomen ilmasto- ja energiapoliittiseen keskusteluun.
- Vuosille 2020 ja 2030 asetetut päästötavoitteet, joita kertomuksessa tarkastellaan, eivät ole linjassa Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kanssa.
- Jatkossa vuosikertomuksessa tulisi huomioida Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuus (ETS, ESR ja LULUCF-sektorit) sekä ulottaa vuosittainen tarkastelu päästökehityksen ohella myös politiikkatoimiin ja sopeutumiseen.
- Ilmastovuosikertomusta tulee vahvistaa ilmastolain päivityksen yhteydessä.

2. Sitran lausunto

Ilmastokriisi etenee huolestuttavaa vauhtia. Lokakuussa 2018 julkaistu hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) erikoisraportti painotti tilanteen poikkeuksellista vakavuutta[1]. Raportin mukaan ilmastonmuutoksen rajaaminen 1,5 asteeseen edellyttää välittömiä ja ennennäkemättömän voimakkaita toimenpiteitä.

Ilmastokriisin vakavuuden ja kiireellisyyden valossa on valitettavaa, että ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan jo vanhentuneiden päästötavoitteiden saavuttamista. **Nykysitoumukset eivät ole linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa.** Siksi asetettujen tavoitteiden saavuttaminen antaa Suomen toimien riittävyydestä puutteellisen kuvan. On lisäksi huomioitava, että vuoden 2020 tavoite saavutetaan vain laskennallisesti: hyvittämällä ennakoitu päästövaje aiempien vuosien ylimääräisillä päästösäästöillä. Joustojen käyttö ei saa heikentää ilmastopolitiikan kunnianhimoa.

Ilmastopolitiikan kokonaisuutta tarkasteltava vuosittain

Toisin kuin voisi kuvitella, **ilmastokertomus kattaa vain osan suomalaisten päästöistä**. Ulkopuolelle jäävät päästökaupan alaiset energiantuotanto ja teollisuus sekä maankäyttösektori eli metsät ja maaperä. Hallitusohjelmassa on linjattu, että ilmastolakiin otetaan lain päivityksen yhteydessä mukaan myös maankäyttösektori sekä hiilinielujen vahvistamista koskeva tavoite, mikä tulee jatkossa heijastumaan

[1] IPCC (2018): Global Warming of 1.5°C. Summary for Policymakers.

21.11.2019

ilmastovuosikertomukseen. Vuosikertomuksessa myös sivuutetaan kulutuksemme aiheuttamat päästöt Suomen rajojen ulkopuolella, kuten kansainväliset lentomatkat tai verkkokaupasta tilatut ulkomaiset tuotteet. Arjen kulutus- ja muilla valinnoilla on suuri merkitys maamme päästöjen kannalta[2].

Sitra suosittelee, että jatkossa kertomus kattaisi taakanjakosektorin lisäksi myös maankäyttö- ja päästökauppasektorin, sekä nostaisi esiin **kulutuksen päästöt.** Vain näin kertomus antaa kokonaiskuvan Suomen ilmastopolitiikasta ja valittujen ilmastotoimien riittävyydestä.

Ilmastolaki velvoittaa valtioneuvostoa toimittamaan eduskunnalle ilmastovuosi-kertomuksen kerran vuodessa. Vuosittainen raportointivelvollisuus koskee kuitenkin vain taakanjakosektorin päästökehitystä. Ilmastokriisi etenee niin nopeasti, että **vuosittainen tarkastelu tulisi ulottaa** kaikkiin ilmastovuosikertomuksen osa-alueisiin, **myös politiikkatoimenpiteisiin ja sopeutumissuunnitelman toimeenpanoon.** Ilmastovuosikertomus tarjoaa mahdollisuuden reagoida ilmastokriisiin nopeasti, jos toimenpiteiden riittävyyttä arvioidaan kyllin usein ja tehdään tarvittavat korjausliikkeet.

Ilmastovuosikertomusta tehostettava ilmastolain päivityksen yhteydessä

On arvioitu, että hallituksen esitys ilmastolain päivityksestä valmistuu tammikuussa 2021. Esiselvitysten odotetaan valmistuvan kevään 2020 aikana. Jotta ilmastovuosikertomuksen koko potentiaali tulisi hyödynnetyksi, ilmastolain päivityksen yhteydessä myös ilmastovuosikertomuksen vaatimukset tulisi päivittää.

Jatkossa vuosikertomuksessa **olisi keskeistä tarkastella ilmastopolitiikan toimenpiteiden onnistumista, niiden riittävyyttä** suhteessa vuodelle 2035 asetettuun hiilineutraaliustavoitteeseen ja negatiivisten päästöjen saavuttamiseen pian sen jälkeen, **sekä analysoida haasteita, joita toimeenpanossa on havaittu**. Esimerkiksi liikenteen päästöt kasvoivat ennakkotietojen mukaan viime vuonna. Olisi tärkeää nostaa esille sekä tehokkaat toimet että toimeenpanossa havaitut haasteet, jotta tavoite liikenteen päästöjen puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä voidaan saavuttaa.

Lopuksi todettakoon, että kiertotalous on ilmastokriisin ratkaisemisessa avainasemassa. Ensimmäisessä ilmastovuosikertomuksessa käsite mainitaan vain ohimennen. **Jatkossa kiertotalouden potentiaali tulisi hyödyntää täysimääräisesti**, ja ilmastovuosikertomuksessa tulisi seurata tarkasti kiertotalouden edistymistä Suomessa.

Helsingissä 21.11.2019,

Mari Pantsar

Mari Pantsar
Johtaja

Sitran visiona on Suomi, joka menestyy kestävän hyvinvoinnin edelläkävijänä sosiaalisessa, taloudellisessa ja ekologisessa ulottuvuudessa. Suomen menestys tulevaisuudessa riippuu keskeisesti kyvystämme vastata sekä globaalin talouden että ilmasto- ja kestävyyskriisin haasteisiin. Menestyminen edellyttää yhteiskunnan uudistumiskykyä ja -halua. Hiilineutraali kiertotalous rakentaa yhteiskuntaa, jossa hyvinvointi ei perustu ylikulutukseen tai fossiilisiin polttoaineisiin.

[2] Nissinen, Ari ja Hannu Savolainen (2019): Julkisten hankintojen ja kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjälki ja luonnonvarojen käyttö - ENVIMAT-mallinnuksen tuloksia. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 15/2019.